

ANTONIO MAURA I LA SEVA ÈPOCA

M. J. GONZÁLEZ: **El Universo Conservador de Antonio Maura. Biografía y proyecto de Estado**, Biblioteca Nueva, Madrid, 1997.

Se'ns presenta una conjuntura certament favorable per donar notícia al lector sobre una obra que ha estat ni més ni menys que finalista del Premi Nacional d'Assaig. I estem plens de joia no només la Universitat de Cantàbria (en particular, ja que l'autora exerceix la docència en les seves aules) sinó també els historiadors (en general). Perquè no resulta fàcil trobar actualment obres dotades d'un rigorós caràcter científic, amb un enorme component d'investigació, i, alhora, amb una qualitat literària impressionant. I de cap manera aquests comentaris no han de semblar exagerats per a qui s'anima (cosa a la qual des d'aquí estímul sense reserves) a endinsar-se en la lectura d'*El Universo conservador de Antonio Maura*, perquè la ploma de María Jesús González és una autèntica *rara avis* en el camp de la historiografia. Si tractem de definir aquesta obra des del punt de vista del gènere, el qualificatiu més adequat potser no sigui el de biografia política, que a primera vista pot semblar el més encertat. El cas és que se'ns ofereix, en les seves pàgines, quelcom més que una biografia. Aquests començaments on ens trobem amb un jove mallorquí que arriba a la capital amb la intenció de ser professor de ciències, el seu contacte (durant els anys del Sexenni) amb l'ambient cultural madrileny dominat pels krausistes o els seus inicis en el món de l'advocacia de la mà del líder liberal Gamazo (al qual seguiria en les files del liberalisme en els seus primers passos polítics) es van difuminant lentament i suau en un relat de major envergadura que ens introdueix en el context de la Restauració. Per això tampoc no podem parlar d'una obra exclusivament de política. En realitat, estem davant d'un «univers», «l'univers conservador de Maura» que implica, malgrat això, tota la societat de l'època.

Per tant, en els capítols centrals de l'obra ja ens trobem davant del desenvolupament d'aquest projecte que, malgrat tot, no pot ser en la seva totalitat comprès sense aquests

antecedents biogràfics comentats: sense la seva militància en les files del Partit Liberal durant els anys vuitanta i noranta, sense el seu contacte personal amb homes com el republicà Azcárate, etc. Tot això ens condueix davant un Maura dual, aquest Maura que podia aparèixer en la premsa de l'època i davant els seus múltiples adversaris, depenent de les seves respectives filiacions ideològiques, tant com un reaccionari i un clerical (per als més radicals), com titllat de revolucionari i fins i tot de socialista (pels sectors més conservadors). Aquesta possibilitat de veure Maura de manera tan oposada rau en el cor mateix de la seva pròpia actitud. De fet, és part intrínseca del seu projecte de govern, d'una «revolució des de dalt», destinada a dotar el fraudulent règim liberal d'una legalitat i una moralitat que fessin de la ficció democràtica que encarnava una democràcia real, a la qual Maura aspirava. I per tal d'aconseguir això, la peça central del seu projecte era la «ciudadania», la socialització política que solament podria obtenir-se gràcies a la participació dels ciutadans. En conseqüència, Maura intentà, tal com analitza detalladament l'autora, tota una sèrie de reformes administratives i legislatives durant els seus diversos governs, i especialment en el transcurs del seu anomenat «Govern llarg» (1907-1909), per depurar el sistema polític de la Restauració i modernitzar aquella Espanya que tant estimava.

Però els obstacles que va trobar en el camí foren molts i molt vigorosos, de manera que el seu projecte, aquell ideal somiat i desitjat durant tants anys, va acabar en un fracàs complet. Entremig havien quedat nombrosos intents d'anticipar possibles desordres en virtut de mesures socials consensuades amb les diverses forces polítiques, de conservar el caràcter religiós de la societat (entès no d'una manera clerical, sinó abstracta, com a esperit eteri que la dota de moralitat i respecte a l'autoritat), de contribuir a la cohesió nacional, atesos certs interessos de la burgesia catalana o de «desfragmentar el caciquisme» descentralitzant l'administració i depurant la legislació electoral.

Tots aquests aspectes (a més de molts d'altres) són elevats a un primer pla per María Jesús González per mostrar que tant en la personalitat de Maura (que no és el «maurisme») com en el seu projecte polític, podem trobar-hi elements que ens allunyen de forma consistent d'una interpretació tradicional que situava tant l'autor com l'obra en el centre de la dreta reaccionària històrica a Espanya. En conseqüència, M. J. González reitera el caràcter liberal del conservadorisme de Maura i la no-incompatibilitat de l'esmentat conservadorisme amb una actuació de caràcter democràtic. D'una democràcia —eminentment política— que ha d'integrar-se, dins les diverses tradicions democràtiques existents, en el si d'un nou liberalisme que, a la darrera del segle passat i a la primera del present, trenca amb el vell individualisme per avançar de forma gradual i pacífica cap a la democràcia.

Això és el que Maura va tractar de dur a terme en definitiva: una transició des del liberalisme cap a la democràcia. Una transició que va intentar realitzar des de dalt, des del poder, i dins la legalitat vigent, aprofitant el marc constitucional de la Restauració que —al seu entendre— oferia aquesta possibilitat, des de dins, si es depuraven les seves imperfeccions. Per aquesta mateixa raó, el llibre no solament ens situa davant Maura i la seva obra sinó, a més, en un context més ampli que s'estén a tota la Restauració i que ens explica, en part, les causes del fracàs final del sistema. El projecte de Maura fracassà per manca d'un Partit Conservador modern, de masses (de la responsabilitat organitzativa del qual l'autora no exclou el mateix Maura), però també pel baix índex de «ciudadania» que hi havia a l'Espanya del moment, factor que explica les dificultats de tots dos: de Maura en particular, així com de la Restauració en general.

Una interpretació discutible, per descomptat, però molt interessant, sens dubte. En última instància li correspon al lector jutjar aquesta qüestió, això sí, un cop quedi, ell mateix, engalipat per l'entusiasme que l'autora transmet per Maura al llarg de tota la seva obra.

Gonzalo Capellán de Miguel

L'EVOLUCIÓ DE L'ACTIVITAT TÈXTIL AL LLUÇANÈS

J. A. PLANES i BALL: **Teixir i tragar. De la manufactura tradicional a la periferecció industrial. El Lluçanès (Segles XVIII-XIX)**, Ed. Centre d'Estudis del Lluçanès, Taradell, 1997, 184 pp.

Aquest llibre de Josep Albert Planes és el resultat d'una memòria de doctorat elaborada en el programa interuniversitari de doctorat en Història Econòmica de les univer-

sitats de Barcelona i Autònoma de Barcelona. La seva publicació inaugura, alhora, la col·lecció de publicacions l'Estamenya, iniciada pel Centre d'Estudis del Lluçanès, un projecte editorial que pretén incloure els estudis que des de diferents perspectives com l'art, la «cultura popular» o la història, tenen com a denominador comú el Lluçanès (actualment repartit entre les comarques d'Osona, el Bages i el Berguedà).

Teixir i tragar intenta de superar, segons l'autor, el «buit historiogràfic sobre els processos no reeixits d'industrialització i de marginalització econòmica» (p.9), estudiant les activitats industrials tèxtils durant els segles XVIII i XIX en una àrea territorial ben delimitada.

Metodològicament, Planes s'autodefineix com a deixeble «dels nous enfocaments sobre els antecedents protoindustrials que ja